

Ігор ГАВРИЛИВ

Федун Петро – “Полтава”. Концепція Самостійної України. Том 1. Твори / [упоряд. і відп. ред. М. В. Романюк]; НАН України Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича. Галузевий державний архів Служби безпеки України. – Львів, 2008. – 720 с.; Т. 2. Документи і матеріали / [упоряд. і відп. ред. М. В. Романюк]; НАН України, Інститут українознавства ім. І. Крип’якевича; Центр незалежних історичних студій. – Львів, 2013. – 896 с.

Незважаючи на чималий поступ української історичної науки в дослідженні національно-визвольного руху 1920–1950-х років, не припиняються гострі дискусії щодо діяльності його окремих постатей, зокрема керівників. До того ж у сучасному політикумі, а також серед широких кіл громадськості неоднозначно сприймають форми і методи боротьби націоналістичного підпілля та його збройних формувань у роки Другої світової війни і повоєнний час. Тому публікації оригінальних історичних документів та матеріалів, які стосуються руху Опору тоталітарним режимам, доволі актуальні. Рецензований двотомник – яскравий приклад обнародування цікавого джерельного матеріалу на прикладі праць одного з представників молодшого покоління оунівців, які долучилися до боротьби безпосередньо напередодні світової війни. Життєвий та бойовий шлях Петра Федун досить типовий для тогочасного підпільника: виходець із селянської галицької сім’ї, навчався у гімназії, не встиг закінчити медінститут у зв’язку із воєнними подіями. Знання слов’янських та німецької мов, самоосвіта, допомога побратимів призвела до того, що медик став відомим пропагандистом, політвиховником, ідеологом націоналістичного підпілля. Служба в 1940–1941 рр. у радянській армії його загартувала військово та пізнавально, адже ознайомився із ментальністю противника. Згодом це використовував у чисельних політвиховних та пропагандистських матеріалах, які розповсюджувалися як серед націоналістичного підпілля, так і серед широкого загалу. Наприкінці війни П. Федун стає референтом пропаганди Проводу ОУН, керівником політвиховного відділу Головного військового штабу УПА, очолює Бюро інформації УГВР¹.

У першому томі подані праці П. Федун, які стосуються втілення в життя національної ідеї – боротьби за Українську самостійну соборну державу та його бачення її розбудови. Також представлено статті, в яких автор, застосовуючи метод

¹ Романюк П. Петро Федун – “Полтава” – провідний ідеолог ОУН та УПА. – Торонто; Львів: Вид-во “Літопис УПА”, 2009.

історичних порівнянь та паралелей, обґрунтовує доцільність засобів і методів, що брали на озброєння українські націоналісти.

Другий том присвячений епістолярній спадщині – листуванню з очільниками націоналістичного підпілля, представлено низку організаційних документів: інструкцій, повідомлень, зауважень; а також пропагандистських матеріалів: звернень, листівок, закликів та інших, які підготував “Полтава”. Більшість поданих документів вперше опубліковано і введено до наукового обігу.

Аналіз праць П. Федуну дає можливість дослідникам побачити діяльність провідників ОУН та УПА, яку так старанно приховували радянські органи влади. Необхідно відзначити наполегливу і скрупульозну працю упорядника Михайла Романюка, який зібрав та систематизував документи і матеріали, що були розпорошені по різних вітчизняних та зарубіжних архівах – державних і приватних. Доцільним видається понятійний апарат, котрий вказує на підходи в підборі та систематизації виявлених джерел. Роз’яснення й біографічні довідки говорять про ерудицію автора, відповідальність упорядника та повагу до читача.

Опубліковані історичні джерела демонструють рівень освіченості, наполегливості, жертвовності провідників українських націоналістів, які у складних воєнних умовах, перебуваючи в підпіллі (у багатьох випадках за крок до смерті), зуміли розробити систему політвиховної роботи серед особового складу упівців й оунівців. Це сприяло збереженню бойового запалу, вияву духовності та високим моральним засадам у важкі часи воєнного лихоліття, а також позитивно впливало на збереження дієвості націоналістичного підпілля, сприяло допомозі серед мирного населення в повоєнні роки. Адже боротьба тривала й у 1950-х роках, що було можливим завдяки ідеологічним настановам, виробленим раніше. Тому опублікована ідейно-теоретична та пропагандистсько-виховна спадщина П. Федуну допомагатиме не лише вивченню діяльності ОУН та УПА, але може бути використана в сучасних умовах для патріотичного виховання у навчальних закладах, військових вишколах.